مجله علمی پژوهش درعلوم انسانی ومطالعات اجتماعی، شماره ۱۱ ، بهار ۱۳۹۷جلد۱، ص ۲۹۷-۲۸۵
http://www.jhss.ir

بررسی وضعیت فعالیّت و اشتغال در استان خوزستان

مجله علمی پژوهش در علوم انسانی ومطالعات اجتماعی (سال چهارم)
شماره ۱۱ / بهار ۱۳۹۷ / ص ۲۹۷-۲۸۵

داود شهپری[۱]، جواد حدادی[۲]، راضیه خواجه نژاد[۳]

[۱]کارشناس ارشد جمعیت شناسی دانشگاه تهران
[۲] کارشناس ارشد جمعیت شناسی دانشگاه تهران
[۳] کارشناس ارشد جمعیت شناسی دانشگاه تهران

(نویسنده مسئول):

داود شهپری

چکیده

فعالیت و اشتغال مهم‌ترین رکن تولید و عامل تحقق رشد و پیشرفت است. از همین رو در همه جوامع، کار و تولید همیشه از جایگاه ویژه‌ای برخوردار است. هدف از این مطالعه بررسی مقایسه‌ای توزیع نسبی جمعیت ده‌ساله و بالاتر استان خوزستان در سرشماری‌های ۱۳۸۵ و ۱۳۹۰، برحسب وضع فعالیت، اشتغال کل و جمعیت جوان، گروه‌های عمده فعالیت و نسبت شاغلان در بخش خصوصی می‌باشد. روش تحقیق در این پژوهش، توصیفی ـ تحلیلی بر مبنای تحلیل ثانویه داده‌های سرشماری نفوس و مسکن می‌باشد. یافته‌ها نشان داد که میزان فعالیت اقتصادی در استان خوزستان، در سرشماری ۱۳۹۰ در مقایسه با سرشماری ۱۳۸۵، برای مردان با کاهش و برای زنان با افزایش اندکی همراه بوده است. مقایسه‌ی وضعیت اشتغال استان در این دو سرشماری نشان می‌دهد که در سرشماری ۱۳۹۰ نسبت اشتغال برای هر دو جنس کاهش‌یافته است (کاهشی ۶.۳ درصدی برای مردان و ۵.۷ درصدی برای زنان). به‌علاوه نرخ اشتغال جمعیت جوان (جمعیت واقع در گروه سنی ۲۹-۱۵ ساله)، در سال ۱۳۹۰ نسبت به سال ۱۳۸۵ کاهش پیداکرده است. همچنین نسبت شاغلان بخش خصوصی در سال ۱۳۹۰ در مقایسه با سال ۱۳۸۵ افزایش‌یافته است.

واژگان کلیدی:گروه‌های عمده فعالیت، اشتغال، بیکاری، جمعیت جوان، خوزستان

مقدمه و طرح مسئله

نیروی انسانی و جمعیت فعال هر جامعه، نقش بسزایی در فرآیند تولید دارد و به‌عنوان پدیدآورنده اصلی ثروت و محرک مستقیم اقتصاد محسوب می‌شود و سطح و میزان تولید ملی هر کشور نیز به دانش و آگاهی فنی و ظرفیت تولید جمعیت فعال آن بستگی دارد. به‌عبارت‌دیگر توسعه اقتصادی در هر کشور، در کنار عامل سرمایه و تکنولوژیکی به منابع انسانی کارآمد و متخصص نیاز دارد. میزان و توانایی جمعیت فعال درجه رشد و پیشرفت اقتصادی جامعه را تعیین می‌کند (حسینی ابری،۱۳۸۳ :۲۰۱). پدیده بیکاری در اقتصاد آمار و نیروهای کار، یک پدیده طبیعی است و این مسئله نه‌تنها از معضلات عمده کشورهای جهان سوم است، بلکه ازجمله چالش‌های کشورهای پیشرفته نیز می‌باشد (مسیبی،۱۳۹۰ :۱)، به‌نحوی‌که در پیشرفته‌ترین کشورهای دارای نظام اقتصادی پویا و پررونق تا کشورهای درحال‌توسعه و کمتر توسعه‌یافته، این پدیده با شدت و ضعف نمایان می‌شود (مؤمنی،۱۳۷۵ :۵۲).

فعالیت و اشتغال مهم‌ترین رکن تولید و عامل تحقق رشد و پیشرفت است. از همین رو، در همه جوامع کار و تولید همیشه از جایگاه ویژه‌ای برخوردار است. در اهداف اکثر دولت‌ها فراهم‌سازی زمینه‌های اشتغال مفید و مؤثر برای همه افراد جامعه مورد تأکید است. مهم‌ترین عامل در سنجش و تحلیل اشتغال، متغیر جمعیت است و اجزای آن شامل رشد جمعیت، ترکیب سنی، جنسی و میزان تحصیلات، شاخص‌های مناسبی در بررسی‌ها و سیاست‌گذاری‌های کلان است. بدیهی است فراهم‌سازی زمینه‌های اشتغال مولد و انجام فعالیت‌های مؤثر در این خصوص از مهم‌ترین وظایف بخش عمومی است و در صورت برنامه‌ریزی مناسب می‌تواند به رشد درون‌زا و پیشرفت همه‌جانبه منجر گردد.

تجزیه‌وتحلیل روند اشتغال و ساختار آن در سطح استان و مناطق مختلف آن، مستلزم شناخت دقیق استعدادها و توان بالقوه بخش‌ها و ترکیب آن در مناطق مختلف است تا بتوان برنامه‌ریزی و اشتغال‌زایی متوازن و متعادلی را در هر یک از بخش‌ها و مناطق، محقق ساخت. رشد و توسعه آینده‌ی مناطق یک کشو، از مهم‌ترین مسائلی است که برنامه ریزان و سیاست‌گذاران دولتی باید به آن توجه داشته باشند. بدین منظور شناخت استراتژی‌های توسعه‌ای مناسب حائز اهمیت فراوانی است. درنتیجه، برنامه ریزان محلی باید قدرت و ضعف اقتصاد محلی را بشناسند. واقعیت‌های موجود نشان‌دهنده آن است که در مناطق مختلف کشور نابرابری‌های زیادی در امر اشتغال وجود دارد، پدیده فوق حتی در بین شهرستان‌های مختلف یک استان نیز قابل‌مشاهده است این پدیده به دلیل عدم شناخت امکانات و استعدادهای توسعه اقتصادی به وجود آمده است مناطق مختلف در زمینه‌ی اشتغال و میزان آن مانند همه متغیرهای اجتماعی تحت تأثیر عوامل مختلفی قرار می‌گیرد که می‌توان به میزان تولید، میزان سرمایه‌گذاری، سطح دستمزدها، سطح قیمت‌ها، سیاست‌های دولت و ... اشاره نمود که با تغییر هر متغیر میزان اشتغال به‌طور مستقیم یا غیرمستقیم تحت تأثیر قرار می‌گیرد و سطوح اشتغال و بیکاری در بازار تعیین‌شده و هر متغیری ممکن است اثرات مثبت و یا منفی بر فرایند بازار کار داشته باشد. درک و شناخت ارزش فعالیت‌های اقتصاد منطقه‌ای می‌تواند گامی اساسی در جهت سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی در سطح منطقه‌ای و ملی، توسط برنامه ریزان باشد.

بررسی روند اشتغال در بخش‌های سه‌گانه فعالیت اقتصادی (کشاورزی، صنعت و خدمات) با تأثیرپذیری از عوامل انسانی و طبیعی می‌تواند ضمن روشن کردن وضعیّت گذشته و موجود، بستر مناسبی را برای برنامه‌ریزی‌های آتی فراهم کند. همچنین شناسایی ساختار اشتغال در سطح استانی و منطقه‌ای، با توجه به سهم هر استان در تولید ناخالص ملی ازیک‌طرف و از طرف دیگر توزیع آن در سطح شهرستان‌های استان در جهت رشد و توسعه متوازن اشتغال استان، اهمیت ویژه‌ای دارد. استان خوزستان علیرغم داشتن توانمندی‌های زیاد اقتصادی، کشاورزی، منابع معدنی و ... به لحاظ برخی از شاخص‌های توسعه ازجمله نرخ بیکاری و نرخ اشتغال جایگاه مطلوبی ندارد به‌طوری‌که رتبه ۱۲ در نرخ بیکاری و رتبه ۲۰ در نرخ اشتغال را در کل کشور دارا می‌باشد (در سال ۱۳۸۵ و ۱۳۹۰ میانگین نرخ بیکاری در استان به ترتیب ۱۷/۳ و ۱۲ درصد بوده است. این در حالی است که نرخ بیکاری در کل کشور ۱۲/۶ و ۱۰/۸ درصد بوده است). در این تحقیق برای شناخت وضعیت فعالیت و اشتغال جمعیت استان خوزستان، با استفاده از داده‌های سرشماری به‌ویژه سرشماری‌های ۱۳۸۵ و ۱۳۹۰، به بررسی توزیع نسبی جمعیت ده‌ساله و بالاتر برحسب وضع فعالیت، اشتغال کل و جمعیت جوان، گروه‌های عمده فعالیت و نسبت شاغلان بخش خصوصی پرداخته‌شده است که می‌تواند برای سیاست‌گذاران کشوری و استانی بسیار مفید واقع شود تا با استفاده از روش‌های بهینه در امر اشتغال و استفاده از ظرفیت‌های موجود در استان به اهداف پیش‌بینی‌شده خود در امر اشتغال و بیکاری دست یابند.

مروری بر نظریات جهانی اشتغال

دستیابی به اشتغال کامل به‌عنوان یکی از مؤلفه‌های اساسی توسعه اجتماعی اقتصادی همواره موردتوجه اندیشمندان و صاحب‌نظران قرار داشته و از دیدگاه‌های مختلف تعاریف و نظریات گوناگونی دراین‌باره ارائه‌شده است؛ اما نظریات و تئوری‌های پایه‌ای و کلی مربوط به مبحث اشتغال، به‌طور عمده توسط اقتصاددانان مطرح‌شده است (کاظمی پور، ۱۳۸۵). به عقیده اقتصاددانان کلاسیک، بازار کار بازاری رقابتی است که همواره در تعادل اشتغال کامل به سر می‌برد و نیروی انسانی موجود به‌طور کامل به‌وسیله‌ی دستگاه‌های تولید در بازار کار جذب می‌شوند، به‌طوری‌که هرگز بیکاری به وجود نمی‌آید. در این مدل، تعادل همواره با اشتغال کامل همراه است. امکان پیدایش بیکاری غیرارادی وجود ندارد. کینز[1] معتقد بود که در قرن بیستم دیگر شرایط رقابت کامل وجود ندارد و بنیان بازار، هم ازنظر کمی و هم ازنظر کیفی تغییریافته است. کینز معتقد بود که دولت باید برای رسیدن به اشتغال کامل در اقتصاد دخالت کند و برخلاف نظریات اقتصاد کلاسیک، منتقد رویکرد اقتصاد آزاد بود. کینز معتقد بود که سطح اشتغال با میزان تولید و میزان تولید با تقاضای مؤثر (میزان خرید کالاها و خدمات) ارتباط مستقیم دارد؛ بنابراین تأمین اشتغال کامل و کار برای همه به‌مراتب مهم‌تر از تعادل در درآمدها و هزینه‌های دولت است (مشهدی و همکاران، ۱۳۹۱).

کوزنتس[2] معتقد است در بسیاری از کشورها، از سهم عامل نیروی تولید محصولات کشاورزی کاسته شده، درحالی‌که سهم نیروی کار شاغل در بخش صنعت در تمام کشورهای موردمطالعه روند صعودی داشته است. همچنین بهره‌وری عوامل تولید در بخش کشاورزی با نرخی مشابه با میانگین بهره‌وری مللی افزایش‌یافته ولی بهره‌وری در بخش صنعت با سرعت بیشتری از میانگین بهره‌وری کل اقتصاد رشد کرده و نهایتاً اینکه نرخ رشد بهره‌وری در بخش خدمات کمتر از میانگین رشد بهره‌وری برای کل اقتصاد بوده است (بختیاری، ۱۳۸۰). کارل مارکس[3] که جریانات اقتصادی را به لحاظ سیر تاریخی مطالعه می‌کند تغییرات فنی را به‌طور ادواری در میزان اشتغال مورد تأکید قرار می‌دهد. وی معتقد است که پیدایش ماشین در جریان تولید، سرمای ای را برای اشتغال افراد آزاد نمی‌کند بلکه قسمتی از سرمایه جاری را نیز به سرمایه ثابت تبدیل می‌کند که در این تبدیل وضع سهم کارگران از سرمایه جاری نیز رو به تنزّل نسبی می‌رود. مارکس، عدم اشتغال را نتیجه یک فرایند سازمان‌یافته و روابط حاکم بر آن را به سه دسته وابسته می‌داند: میزان انباشت سرمایه، سطح نسبی دستمزد و حجم اشتغال (تودارو، ۱۳۶۶). نورکس[4] بر این باور است که سطح درآمدهای پایین در کشورهای توسعه‌نیافته، بازتاب بازدهی یا توان تولید در سطح پایین است و بیان می‌دارد که با تجمع مهارت‌های فنی در بخش کشاورزی می‌توان این نیروهای کار مازاد را از بخش کشاورزی به سایر بخش‌های اقتصادی منتقل کرد تا اشتغال کامل به دست آید (زیاری، ۱۳۸۰). در دیدگاه لوییس، فی و رانیس[5] اقتصاد توسعه‌نیافته، دو بخش دارد: بخش کشاورزی یا بخش معیشتی که مشخصه آن نیروی کار اضافی است و بخش صنعتی یا بخش مدرن که نیروی کار، از بخش معیشتی به‌تدریج به آن انتقال می‌یابد. آنچه مرکز توجه الگو قرار دارد، هم فرایند این انتقال و هم رشد اشتغال در بخش مدرن است؛ اما انتقال و رشد نیروی کار، در بخش مدرن، با آهنگی صورت می‌گیرد که میزان انباشت سرمایه در صنعت تعیین‌کننده آن است. میزان انباشت سرمایه در بخش صنعت و به‌نوبه خود، توسط بازار سود، نسبت به دستمزدها، با فرض اینکه سرمایه‌داران، تمامی مازاد را مجدداً سرمایه‌گذاری خواهند کرد، تعیین می‌شود. سطح دستمزدها، در بخش صنعتی، در الگوی اصلی لوییس، ثابت فرض شده است و به‌صورت نسبت ثابتی از سطح دستمزدهای معیشتی در بخش سنتی، در نظر گرفته می‌شود. با پیشرفت انتقال نیروی کار، بیکاری یا کم‌کاری در مناطق روستایی با افزایش اشتغال در بخش مدرن صنعتی، کاهش خواهد یافت (عاقلی مقدم، ۱۳۷۴).

پیشینه پژوهش

یکی از مهم‌ترین ارکان پژوهش علمی، بررسی سوابق و مطالعات انجام‌شده در زمینه‌ی موضوع تحقیق است. از مهم‌ترین مطالعاتی که در زمینه اشتغال و بیکاری انجام‌گرفته می‌توان به موارد زیر اشاره نمود:

1. John Maynard Keynes
2. Simon Kuznets
3. Karl Marx
4. Ragnar Nurkse
5. Arthur Lowies and Fie and Ranis

تقدیسی و همکاران (۱۳۹۰) در بررسی و تحلیل روند اشتغال و بیکاری در شهرستان صحنه طی دوره‌های (۸۵-۱۳۷۵) نشان می‌دهند که نرخ بیکاری در شهرستان صحنه در دوره ۱۳۸۵ نسبت به ۱۳۷۵، حدود ۶ درصد و میزان هر یک از شاخص‌های جمعیت ۱۰ ساله و بیشتر، جمعیت فعال، شاغلان بخش کشاورزی به ترتیب ۱۰ درصد، ۱۱ درصد و ۱۰ درصد افزایش داشته است. درمجموع در دو دوره موردبررسی، شهرستان صحنه دارای کمترین نرخ بیکاری در میان شهرستان‌های استان کرمانشاه بوده است. یافته‌های آنان همچنین نشان‌دهنده افزایش ضریب مکانی در بخش کشاورزی و کاهش آن در بخش‌های صنعت و خدمات در دو دوره موردبررسی است؛ به‌نحوی‌که تنها بخش کشاورزی شهرستان در گروه پایه اقتصادی قرارگرفته و ضریب مکانی بیشتر از ۱ را دارد و دو بخش صنعت و خدمات با ضریب مکانی کمتر از ۱، در گروه غیر پایه واقع‌شده‌اند. شایان (۱۳۸۰) در پژوهشی تحت عنوان "تحلیل کمی روند رشد و تحولات اشتغال در استان خراسان در دهه ۱۳۶۵-۱۳۵۵ و ۱۳۷۵-۱۳۶۵"به این نتیجه رسیده که اگرچه در استان کاهش رشد سالانه اشتغال تحولی منفی است، اما کاهش شدید رشد شاغلان خدماتی و رشد قابل‌ملاحظه شاغلان بخش صنعت تحولی مثبت تلقی می‌گردد و در قلمرو وسیعی از استان می‌توان با تدارک زیرساخت‌های لازم در بخش روستایی-کشاورزی امکان رشد و توسعه توأمان سایر بخش‌ها نیز فراهم گردد. فرشاد فر و اصغر پور (۱۳۸۹) در مقاله‌ای با عنوان "بررسی مزیت نسبی اشتغال‌زایی بخش‌های عمده اقتصادی در استان کرمانشاه " با استفاده از دو مدل اقتصاد پایه و اقتصاد منطقه‌ای تغییر سهم به بررسی علل رشد متناسب یا نامتناسب شاغلان استان کرمانشاه نسبت به‌کل کشور پرداخته‌اند نتایج حاکی از رشد سریع و نامتوازن بخش خدمات استان و کاهش مزیت. بخش صنعت و افزایش مزیت بخش کشاورز در جذب شاغلان است. فرهودی و محمدی (۱۳۸۵) در تحقیقی با عنوان "تحلیل و پیش‌بینی وضعیت اشتغال در شهر سنندج " با استفاده از مدل تغییر - سهم، ضریب مکانی و ضریب جینی به این نتیجه رسیده‌اند که اقتصاد شهر سنندج بر پایه رشد بخش خدمات است و بخش صنعتی در این شهر نقش بسیار ناچیزی را ایفا کرده و کشاورزی به‌شدت در حال تنزل بوده و سهم مشاغل کاذب رو به افزایش است. مهاجرانی (۱۳۸۴) نشان می‌دهد که بیکاری یکی از مهم‌ترین مشکلات اجتماعی در بسیاری از کشورهای درحال‌توسعه است که به‌ویژه در مناطق شهری و در میان جوانان و تحصیل‌کرده‌ها افزایش‌یافته است و بیان می‌دارد که عرضه رو به رشد و تقاضای ناکافی نیروی کار عامل اصلی بیکاری در کشورهای در این کشورها است. خانی (۱۳۷۵) در رساله‌ی دکتری خود تحت عنوان نقش اشتغال در فرآیند توسعه روستایی (مطالعه موردی استان گیلان) به این نتیجه رسیده است که مهم‌ترین عامل تأثیرگذار بر نحوه مشارکت اقتصادی زنان روستایی در سال‌های اخیر بیکاری و مدرنیزاسیون در مناطق روستایی بوده است، اگرچه اشتغال زنان تحت تأثیر شرایط کشت و زرع و نیاز فصلی به نیروی کار قرار دارد، لیکن از جنبه‌های اجتماعی اقتصادی و فرهنگی جامعه نیز متأثر می‌گردد. بطوریکه فقر خانوارها نیاز به مشارکت زنان در نیروی کار را تشدید نموده و از سوی دیگر با کنار رفتن الزامات اقتصادی از مشارکت آنان در بازار کار کشاورزی کاسته می‌گردد. زیاری (۱۳۸۰) در تحقیقی به بررسی و تحلیل و برنامه‌ریزی اشتغال در استان یزد پرداخته و به این نتیجه رسیده است که مهم‌ترین بخش اشتغال‌زا، مالی و تجاری بوده است به ازای هر شغل ایجادشده در بخش‌های مالی و تجاری ۷.۱ شغل و در بخش‌های صنعت ساخت و خدمات به ترتیب ۳.۱ و ۳ شغل در کل استان یزد به وجود آمده است. صباغ کرمانی و جمشیدی (۱۳۸۰) در مقاله با عنوان " تجزیه‌وتحلیل روند رشد اشتغال و تغییرات ساختاری آن در بخش صنعت در استان‌های مختلف ایران " به طبقه‌بندی استان‌های ایران از بعد نرخ رشد اشتغال صنعتی طی دوره زمانی ۱۳۵۳-۱۳۷۳ پرداخته‌اند. نتایج به‌دست‌آمده نشان می‌دهد که از بین ۲۴ استان کشور، نرخ رشد اشتغال صنعتی در ۲۰ استان بیشتر از کل کشور و در ۴ استان کمتر از کل کشور بوده است.

بورگس[1] (۱۹۸۸) در پژوهشی مربوط به صنعت کارخانه‌ای در انگلستان، هزینه‌های تعدیل نیروی کار را در استخدام و اخراج نیروی کار مؤثر می‌داند. خان و قانی[2] (۱۹۸۹) ایجاد اشتغال در مناطق روستایی پاکستان را با تمرکز خاص بر صنعتی سازی مناطق روستایی بررسی کردند و به این نتیجه رسیدند که بخش کشاورزی قادر به ایجاد اشتغال در مقیاس وسیع نیست و اشتغال در بخش غیر کشاورزی باید مدنظر قرار گیرد. بنیامین[3] (۱۹۹۲) با حجم نمونه‌ای معادل ۴۱۱۷ نفر از خانوارهای کشاورزی در روستاهای اندونزی به ورود تقاضای نیروی کار کشاورزی پرداخته و به این نتیجه رسیده که مؤلفه‌های سطح زیر کشت به نهادها، اندازه، خانوار، دستمزد، ضریب پوشش تحصیلی، سطح آموزش و آب‌وهوا در اشتغال‌زایی مؤثر است. آیا آی و پیرنتیلا[4] (۲۰۰۷) در موضوعی با عنوان تجزیه‌وتحلیل تغییر سهم روی رشد اشتغال منطقه‌ای به بررسی رشد اشتغال گروه‌های صنعتی کشور فیلیپین پرداخته‌اند. آنان درنهایت سهم رشد ملی و ترکیب صنعتی در تمام مناطق و اثر رقابتی آن را محاسبه

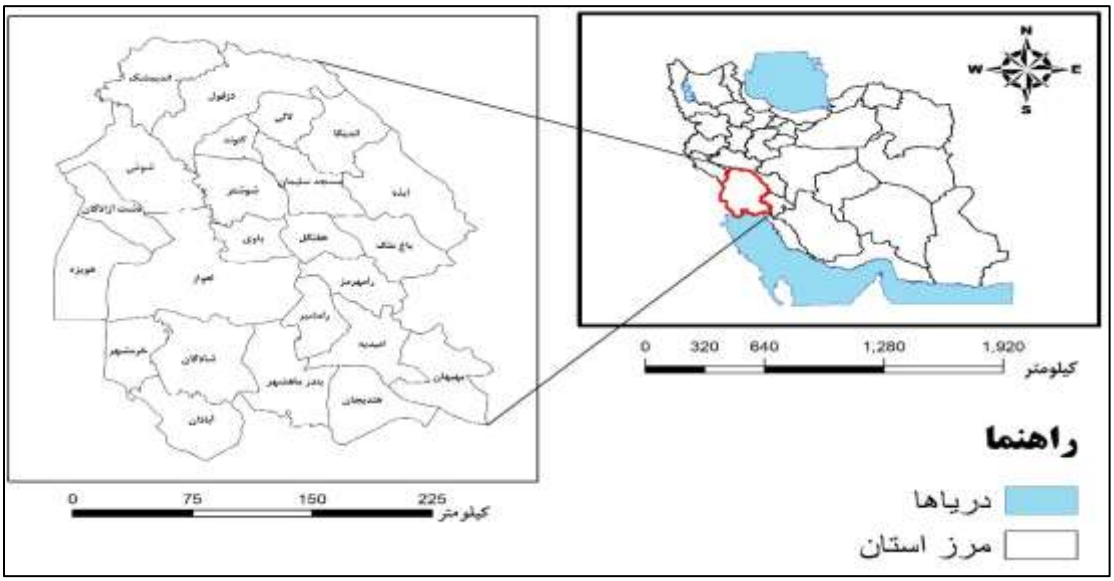
[1]. Burgess
[2]. Khan, S, and Ghani
[3]. Benjamin, D
[4]. Aya and Prantilla

نموده‌اند. پائولو جمریس و همکاران[1] (۲۰۰۹) پس از آزمون داده دست‌های به آمده با روش ضریب مکانی (Q.L) به این نتیجه رسیدند که این مدل داده‌های باارزشی را به دست می‌دهد؛ بنابراین با استفاده از آن به بررسی وضعیت صنایع کارخانه‌ای آمریکا پرداختند.

محدوده و قلمرو پژوهش

استان خوزستان، به لحاظ موقعیت جغرافیایی بین ۲۹ درجه و ۵۷ دقیقه تا ۳۳ درجه عرض شمالی و ۴۷ درجه و ۴۰ دقیقه تا ۵۰ درجه و ۳۳ دقیقه طول شرقی واقع گردیده است. این استان با وسعتی معادل ۶۴۰۵۵ کیلومترمربع در جنوب غربی ایران، ۳.۹ درصد از کل مساحت کشور را دارا بوده است که ازاین‌جهت، دهمین استان ایران محسوب می‌شود. بر اساس تقسیمات کشوری سال ۱۳۹۰، استان خوزستان متشکل از ۲۴ شهرستان، ۶۲ شهر، ۵۵ بخش و ۱۳۰ دهستان تقسیم‌شده و مرکز آن شهر اهواز می‌باشد (سالنامه آماری، ۱۳۹۰). ازنظر موقعیت نسبی این استان، از شمال به استان لرستان، از شمال شرقی به استان چهارمحال و بختیاری، از شمال غربی به استان ایلام، از شرق و جنوب شرقی به استان بوشهر و استان کهگیلویه و بویراحمد، از جنوب به خلیج‌فارس و از غرب به کشور عراق محدود می‌شود.

شکل ۱: موقعیت جغرافیایی استان خوزستان

روش تحقیق

این پژوهش از نوع کاربردی و ازلحاظ روش بررسی توصیفی تحلیلی می‌باشد. شیوه جمع‌آوری اطلاعات کتابخانه‌ای و تحلیل ثانویه داده‌های سرشماری عمومی نفوس و مسکن استان خوزستان در سرشماری‌های ۱۳۸۵ و ۱۳۹۰ می‌باشد. تحلیل ثانویه به معنای استفاده از روش آماری جدید جهت بررسی مجدد داده‌های گردآوری‌شده می‌باشد (کیوی و کامپنهود، ۱۳۸۶). داده‌های به‌کاررفته در این تحقیق، در رابطه با وضعیت اشتغال در شهرستان‌های استان خوزستان، برگرفته از مرکز آمار کشور می‌باشد. جهت تجزیه‌وتحلیل بهتر و دقیق‌تر اطلاعات از نرم‌افزارهای Excel و GIS استفاده‌شده است.

[1]. Paulo Guimaraes and et al

یافته‌ها

الف) جمعیت

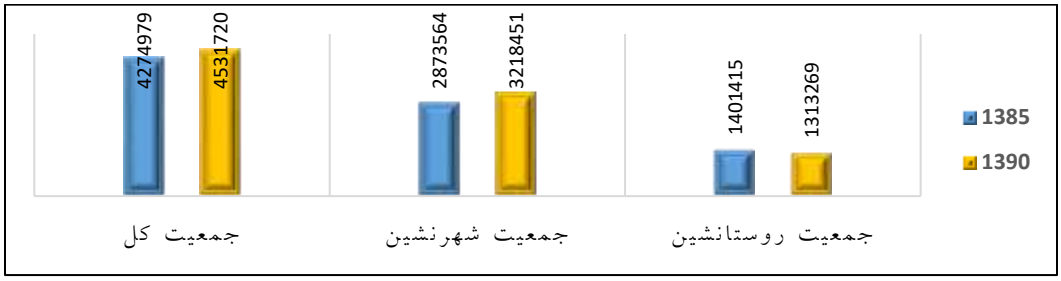
جمعیت استان خوزستان در سال ۱۳۸۵، ۴۲۷۴۹۷۹ نفر بوده که از این تعداد ۶۷.۲ درصد در نقاط شهری و ۳۲.۸ درصد در نقاط روستایی ساکن بوده‌اند. همچنین متوسط رشد سالانه جمعیت در این سال ۱.۲۳ درصد می‌باشد. در سال ۱۳۹۰ جمعیت استان برابر با ۴۵۳۱۷۳۰ نفر بوده که در مقایسه با سال ۱۳۸۵ سالانه به‌طور متوسط ۱.۱۷ درصد رشد یافته است. از این تعداد جمعیت ۷۱ درصد در نقاط شهری و ۲۹ درصد آن‌ها در نقاط روستایی ساکن بوده‌اند (جدول ۱).

جدول ۱: روند تغییرات جمعیت کل، شهرنشین و روستانشین استان خوزستان در دو دوره ۱۳۸۵ و ۱۳۹۰

سال	جمعیت کل	متوسط رشد سالانه	شهرنشین	درصد شهرنشینی	روستانشین	درصد روستانشینی
۱۳۸۵	۴۲۷۴۹۷۹	۱.۲۳	۲۸۷۳۵۶۴	۶۷.۲	۱۴۰۱۴۱۵	۳۲.۸
۱۳۹۰	۴۵۳۱۷۳۰	۱.۱۷	۳۲۱۸۴۵۱	۷۱	۱۳۱۳۲۶۹	۲۹

پردازش بر اساس داده‌های سرشماری

نمودار ۱: روند تغییرات جمعیت کل، شهرنشین و روستانشین استان خوزستان در دو دوره ۱۳۸۵ و ۱۳۹۰

ب) جمعیت ۱۰ ساله و بیشتر (سن فعالیت اقتصادی)

یافته‌های جدول ۲ نشان می‌دهد که در سال ۱۳۸۵، ۸۲.۶ درصد (۳۵۳۰۰۶۴ نفر) جمعیت استان خوزستان در سن فعالیت اقتصادی قرار داشته‌اند. این میزان در سال ۱۳۹۰ با حدود ۱ درصد کاهش به ۸۱.۸ درصد (۳۷۰۸۳۴۶) رسیده است. علت اصلی کاهش جمعیت ۱۰ سال و بیشتر در استان میزان بالای مهاجرت به‌خصوص مهاجرت جوانان می‌باشد[1].

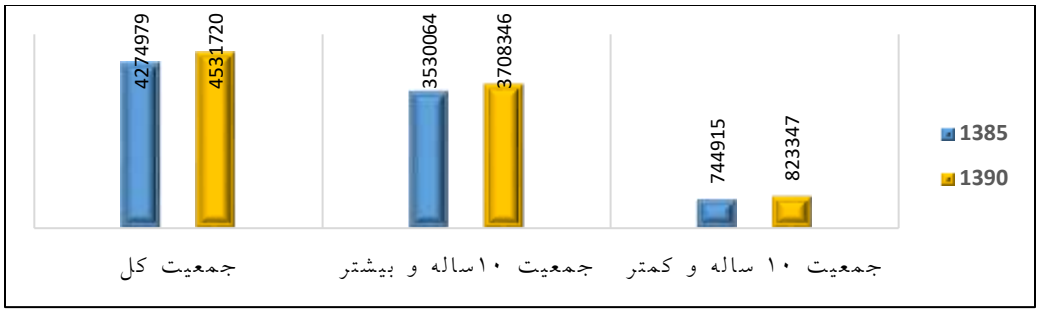
جدول ۲: روند تغییرات جمعیت ۱۰ ساله و بیشتر و کمتر از ۱۰ سال استان خوزستان در سال ۱۳۸۵ و ۱۳۹

جمعیت استان طی دوره	جمعیت ۱۰ ساله و بیشتر	درصد جمعیت ۱۰ ساله و بیشتر	جمعیت کمتر از ۱۰ سال	درصد جمعیت کمتر از ده سال
۱۳۸۵	۳۵۳۰۰۶۴	۸۲.۶	۷۴۴۹۱۵	۱۷.۴
۱۳۹۰	۳۷۰۸۳۴۶	۸۱.۸	۸۲۳۳۴۷	۱۸.۲

پردازش بر اساس داده‌های سرشماری

نمودار ۲: روند تغییرات جمعیت ۱۰ ساله و بیشتر و کمتر از ۱۰ سال استان خوزستان در سال ۱۳۸۵ و ۱۳۹۰

[1]. شایانذکر است که استان خوزستان در سال ۱۳۹۰ سومین استان مهاجر فرست کشور بوده است.

ج) وضعیّت شاخص‌های فعالیت به تفکیک شهرستان در سال ۱۳۸۵

توزیع درصد شاخص های فعالیت استان خوزستان به تفکیک شهرستان در جدول ۳ آمده است. یافته‌ها از آن حکایت دارد که در سرشماری ۱۳۸۵، نرخ مشارکت اقتصادی در شهرستان مسجدسلیمان با ۳۸.۸ درصد بالاتر از سایر شهرستان‌های استان است. همچنین در این شهرستان نرخ مشارکت اقتصادی زنان نیز بالاتر از سایر شهرستان‌های استان می‌باشد، اما در مورد مردان، شهرستان هندیجان با نرخ مشارکت اقتصادی ۶۵.۴ درصد در رتبه‌ی نخست قرار دارد و شهرستان‌های بندر ماهشهر و رامشیر به ترتیب با ۶۴.۹ درصد و ۶۴.۵ درصد در مراتب بعدی قرارگرفته‌اند. نرخ مشارکت اقتصادی در کل استان در این دوره ۳۴.۸ درصد می باشد که پایین تر از میانگین کشوری است.

نرخ اشتغال کل جمعیت ده‌ساله و بالاتر در کل استان ۸۰.۷ درصد است. در سطح شهرستان‌های استان نیز بالاترین نرخ اشتغال مردان در شهرستان هندیجان (۹۰.۷ درصد) و بالاترین نرخ اشتغال زنان نیز در شهرستان بندر ماهشهر (۸۵.۶ درصد) وجود دارد. به علاوه نرخ اشتغال جمعیت جوان در سطح شهرستان‌های استان از آن حکایت دارد که شهرستان هندیجان با ۸۳.۹ درصد بالاترین نرخ اشتغال مردان و شهرستان بندر ماهشهر با ۶۴.۱ درصد بالاترین نرخ اشتغال زنان را دارا می باشند. نرخ اشتغال جمعیت جوان استان در سال ۱۳۸۵، ۶۸.۱ درصد می باشد.

بررسی و تحلیل جمعیت شاغل در هریک از بخش‌های عمده فعالیت اقتصادی نشان می دهد که ۱۳.۶ درصد در بخش صنعت، ۱۰.۶ درصد در بخش حمل و نقل و انبارداری و ارتباطات، ۶.۸ درصد در بخش آموزش و ۲.۶ درصد در بخش بهداشت و مددکاری اجتماعی فعالیت داشته اند.در مجموع ۳۷.۶ درصد شاغلان استان در این ۴ بخش مشغول فعالیت بوده اند. همچنین بررسی میزان اشتغال گروه های عمده فعالیت اقتصادی در سطح شهرستان‌های استان نشان می دهد که در گروه صنعت-ساخت؛ بیشترین و کمترین شاغلان به ترتیب در بندر ماهشهر با ۳۰.۴ درصد و شهرستان دشت آزادان با ۳.۷ درصد قرار داشته است. بالاترین و پایین‌ترین شاغلان گروه حمل‌ونقل و انبارداری و ارتباطات به ترتیب متعلق به شهرستان خرمشهر با ۱۹.۴ درصد و شهرستان دشت آزادگان با ۵.۶ درصد می‌باشد. در گروه آموزش؛ شهرستان باغ‌ملک با ۱۱ درصد و شهرستان هندیجان با ۱.۱ درصد بیشترین و کمترین شاغلان را داشته‌اند. در گروه بهداشت و مددکاری اجتماعی بالاترین نسبت متعلق به شهرستان بهبهان با ۳.۶ درصد و پایین‌ترین نسبت مربوط به شهرستان رامشیر با ۰.۸ درصد بوده است.

بررسی وضعیت شاغلان بخش خصوصی بیانگر آن است که شهرستان هندیجان با ۷۵.۹ درصد بالاترین سهم و شهرستان امیدیه با ۴۹.۱ درصد پایین‌ترین سهم از شاغلان در بخش خصوصی را دارا بوده‌اند. در مجموع می توان گفت که بالای ۶۲ درصد شاغلان استان خوزستان سال ۱۳۸۵، در بخش خصوصی شاغل بوده اند.

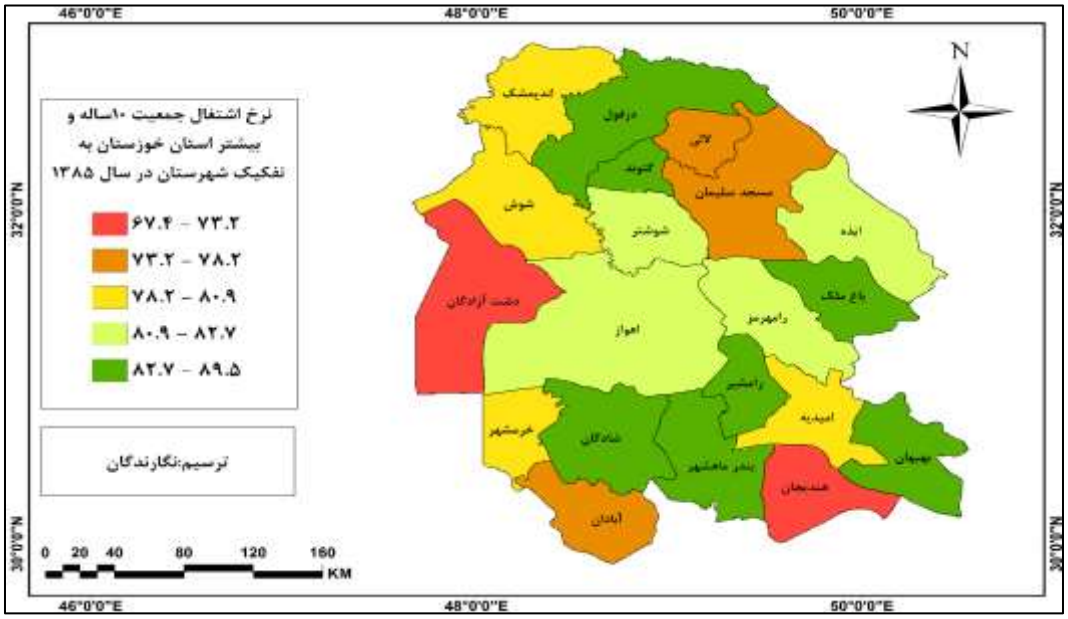
مجله علمی پژوهش درعلوم انسانی ومطالعات اجتماعی، شماره ۱۱ ، بهار ۱۳۹۷جلد۱، ص ۲۹۷-۲۸۵
http://www.jhss.ir

جدول ۳: وضع شاخص‌های فعالیت استان خوزستان به تفکیک شهرستان، در سال ۱۳۸۵

شهرستان	نرخ مشارکت اقتصادی			نرخ اشتغال			نرخ اشتغال جمعیت جوان			درصد شاغلین برحسب گروه عمده فعالیت				درصد شاغلان بخش خصوصی
	کل	مرد	زن	کل	مرد	زن	کل	مرد	زن	صنعت - ساخت	حمل‌ونقل و انبارداری	آموزش	مددکاری اجتماعی	
آبادان	۳۵.۶	۶۲.۳	۸.۶	۷۳.۳	۷۴.۷	۶۳.۳	۵۸.۸	۶۱	۴۶.۷	۱۸.۱	۱۲.۹	۶.۱	۳.۱	۶۰
امیدیه	۳۳.۶	۵۹.۲	۶.۴	۷۹.۷	۸۰.۷	۷۰.۳	۶۳.۷	۶۵.۲	۵۳	۷	۷.۱	۸.۱	۳.۵	۴۹.۱
اندیمشک	۳۲.۳	۵۵.۷	۷.۵	۷۸.۳	۸۰.۵	۶۱.۲	۶۳.۶	۶۷.۲	۴۲.۷	۱۰	۱۰.۴	۸.۵	۱.۷	۶۰.۲
اهواز	۳۵.۱	۶۰.۵	۸.۶	۸۲.۷	۸۴	۷۲.۷	۷۰.۱	۷۲.۴	۵۵.۴	۱۳.۷	۱۲.۱	۶.۶	۳	۵۷.۷
ایذه	۳۲.۵	۵۴.۵	۱۰.۹	۸۱.۶	۸۳.۳	۷۳.۴	۶۹.۵	۷۱.۵	۶۲.۸	۶.۵	۷.۸	۷.۶	۲	۷۰.۴
باغ‌ملک	۲۸.۴	۵۲.۲	۴.۵	۸۴.۷	۸۶	۶۹.۵	۷۲.۱	۷۳.۸	۵۹.۲	۵.۷	۹.۵	۱۱	۲.۶	۶۹.۵
بندرماهشهر	۳۷.۶	۶۴.۹	۷.۷	۸۵.۶	۸۵.۶	۸۵.۶	۷۶.۸	۷۶.۹	۷۶.۷	۳۰.۴	۱۲.۸	۴.۶	۲.۳	۵۷.۹
بهبهان	۳۴	۵۹.۶	۷.۹	۸۷.۶	۸۸.۸	۷۷.۶	۷۵.۱	۷۷.۶	۵۹.۸	۱۰	۱۰.۱	۱۰.۶	۳.۶	۶۷.۲
خرمشهر	۳۶.۱	۶۳.۷	۸.۱	۷۹.۴	۸۱	۶۶.۷	۶۷.۲	۶۹.۶	۵۱.۵	۱۴.۷	۱۹.۴	۶.۵	۲.۶	۶۳.۶
دزفول	۳۶.۸	۶۳	۸.۲	۸۶.۹	۸۷.۶	۸۰.۹	۷۸.۲	۷۹.۹	۶۴.۸	۱۱.۲	۷.۶	۶.۲	۲.۴	۶۹
دشت آزادگان	۳۲.۲	۵۷.۸	۵.۶	۷۰.۶	۷۱.۲	۶۴.۶	۵۸.۹	۵۹.۸	۵۱.۹	۳.۷	۵.۶	۹.۱	۲.۱	۶۴.۳
رامشیر	۳۵.۶	۶۴.۵	۴.۵	۸۵.۴	۸۵.۸	۷۸.۹	۸۱.۸	۸۲.۳	۷۴.۷	۸.۳	۱۱.۷	۴	۰.۸	۵۵.۳
رامهرمز	۳۳.۶	۵۸.۸	۷.۸	۸۱	۸۲.۸	۶۷.۹	۶۵.۳	۶۷.۹	۴۹.۸	۱۰.۷	۷.۷	۹.۱	۲.۸	۶۵.۷
شادگان	۳۳.۷	۶۳.۱	۳.۷	۶۲.۸	۶۳.۱	۵۷	۴۹.۶	۴۹.۶	۴۹.۲	۱۳.۳	۱۲.۵	۵	۲.۶	۶۹.۹
شوش	۳۳.۱	۶۰.۶	۴.۶	۸۰.۳	۸۰.۳	۸۰.۳	۶۶.۷	۶۶.۷	۶۷.۱	۱۴	۷.۳	۶	۱.۷	۶۹.۷
شوشتر	۳۳.۶	۵۹	۷.۱	۸۲.۵	۸۳.۴	۷۴.۷	۶۸.۳	۶۹.۶	۵۸.۷	۲۲	۶.۹	۷	۱.۸	۶۴.۲
گتوند	۳۳.۷	۶۰.۸	۴.۷	۷۴.۶	۷۴.۴	۷۶.۹	۶۰.۸	۶۰.۱	۶۷.۸	۱۴.۷	۷.۷	۸.۴	۱.۹	۶۵.۶
لالی	۳۳.۴	۵۷.۸	۷	۷۷.۳	۷۹.۶	۵۶.۳	۶۷.۸	۷۰.۹	۴۷.۹	۴.۵	۷.۴	۴.۶	۲.۸	۷۳.۸
مسجدسلیمان	۳۸.۸	۶۱.۵	۱۵.۳	۶۷.۴	۷۲.۹	۴۴.۶	۵۰.۵	۵۸.۲	۲۸.۶	۷.۵	۸.۹	۷.۷	۲.۶	۶۳.۶
هندیجان	۳۵.۴	۶۵.۴	۵.۶	۸۹.۶	۹۰.۷	۷۶.۷	۸۲	۸۳.۹	۶۴.۱	۵.۶	۷.۲	۱.۱	۱.۹	۷۵.۹
کل استان	۳۴.۸	۶۰.۵	۸	۸۰.۷	۸۲	۷۰.۶	۶۸.۱	۷۰.۲	۵۴.۶	۱۳.۶	۱۰.۶	۶.۸	۲.۶	۶۲.۴

پردازش بر اساس داده های سرشماری

شکل ۱: نرخ اشتغال جمعیت ۱۰ساله و بیشتر استان خوزستان به تفکیک شهرستان، در سال ۱۳۸۵

د) وضعیّت شاخص‌های فعالیت به تفکیک شهرستان در سال ۱۳۹۰

با توجه به اطلاعات جدول ۴، نرخ مشارکت اقتصادی در کل استان در این دوره (۹۰-۱۳۸۵) ۳۴.۶ درصد می باشد که این رقم برای مردان ۶۰.۲درصد و برای زنان ۸.۸ درصد می باشد. در همه‌ی شهرستان‌های استان خوزستان نرخ مشارکت اقتصادی برای مردان بسیار بالاتر از زنان است. بالاترین نرخ مشارکت اقتصادی در مردان متعلق به شهرستان هندیجان (۶۶.۵ درصد) و بالاترین نرخ مشارکت اقتصادی در زنان متعلق به شهرستان مسجدسلیمان (۱۲.۲ درصد) است. بررسی نرخ اشتغال جمعیت ده ساله و بالاتر استان در این دوره نشان می دهد نرخ اشتغال برای کل استان ۷۴.۳ درصد می باشد که نسبت به دوره قبل (۷۵-۱۳۸۵) ۶.۴ درصد کاهش پیدا کرده است. شهرستان های لالی و باغملک به ترتیب با ۸۷.۶ درصد و ۸۶.۴ درصد، بالاترین نرخ اشتغال در استان را دارند. در مقابل در بین شهرستان های استان خوزستان، شهرستان های مسجد سلیمان و باوی به ترتیب با ۵۶.۶ درصد و ۶۲.۳ درصد، پایین ترین نرخ اشتغال را دارا می باشند. همچنین نرخ اشتغال مردان در بیشتر شهرستان‌های استان بالاتر از زنان است (۷۵.۷ درصد برای مردان و ۶۴.۹ درصد برای زنان). شهرستان لالی با نرخ اشتغال ۸۷.۶ درصد، دارای بالاترین نرخ اشتغال مردان در مقایسه با سایر شهرستان‌ها می‌باشد. در مقابل بالاترین نرخ اشتغال زنان متعلق به شهرستان هویزه با ۸۶.۸ درصد است.

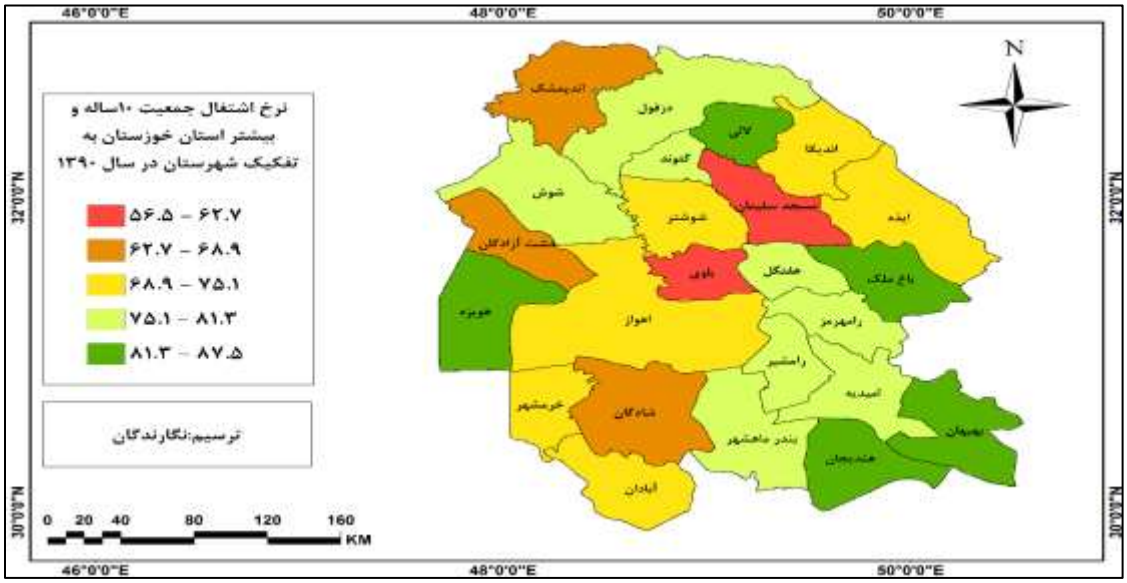
مجله علمی پژوهش درعلوم انسانی ومطالعات اجتماعی، شماره ۱۱ ، بهار ۱۳۹۷جلد۱، ص ۲۹۷-۲۸۵
http://www.jhss.ir

جدول ۴: وضع شاخص‌های فعالیت استان خوزستان به تفکیک شهرستان، در سال ۱۳۹۰

شهرستان	نرخ مشارکت اقتصادی			نرخ اشتغال			نرخ اشتغال جمعیت جوان			درصد شاغلین برحسب گروه عمده فعالیت							درصد شاغلان بخش خصوصی
	کل	مرد	زن	کل	مرد	زن	کل	مرد	زن	صنعتی - ساخت	حمل‌ونقل و انبارداری	اطلاعات و ارتباطات	مالی و بیمه	علمی و فنی	آموزش	مددکاری اجتماعی	
آبادان	۳۴.۳	۶۱.۲	۷.۸	۷۳	۷۳.۹	۶۵.۵	۵۷.۳	۵۹.۲	۴۴.۹	۱۴.۶	۱۳.۶	۱.۱	۱.۲	۱.۱	۵.۳	۳.۴	۶۰.۸
امیدیه	۳۵.۲	۶۱.۶	۸.۵	۷۵.۹	۷۸.۷	۵۵.۵	۵۶.۴	۶۱.۳	۳۱.۴	۷.۱	۶.۸	۰.۷	۰.۸	۰.۸	۵.۷	۳.۲	۵۳.۸
اندیکا	۳۴.۴	۶۰	۸.۱	۶۹.۷	۶۹.۸	۶۸.۷	۶۳.۳	۶۴.۳	۵۷.۴	۱.۲	۱	۰.۱	۰.۱	۰.۲	۱.۳	۱.۱	۸۷.۹
اندیمشک	۳۷.۲	۶۱.۷	۱۱.۲	۶۵.۸	۶۹.۲	۴۵.۸	۵۲.۳	۵۸	۲۶.۶	۶.۲	۹.۹	۰.۵	۱.۱	۱.۶	۷.۵	۲.۴	۵۹.۹
اهواز	۳۴.۳	۵۸.۶	۹.۹	۷۳.۵	۷۵	۶۴.۴	۵۵.۷	۵۸.۴	۴۲.۳	۱۱.۸	۹.۵	۱.۳	۲	۱.۹	۷.۳	۴	۵۶.۹
ایذه	۳۴.۸	۶۰	۱۰.۲	۷۴.۸	۷۶.۶	۶۴.۴	۶۲.۴	۶۶.۳	۴۵.۹	۴.۳	۶.۵	۰.۴	۰.۷	۰.۶	۷.۷	۲.۱	۷۷.۳
باغ‌ملک	۳۴.۲	۶۰	۸.۸	۸۶.۴	۸۷	۸۲.۵	۷۷.۱	۷۹	۶۶	۴.۲	۶.۵	۰.۴	۰.۶	۰.۴	۷.۳	۲.۳	۷۳.۸
باوئ	۳۱.۲	۵۸.۹	۲.۵	۶۲.۳	۶۲.۱	۶۷.۱	۵۰.۵	۵۰.۴	۵۱.۵	۹.۲	۱۵.۹	۰.۵	۰.۶	۰.۸	۳.۸	۱.۳	۶۹.۹
بندرماهشهر	۳۶.۵	۶۴.۶	۸	۷۹.۲	۷۹.۸	۷۴.۵	۶۴	۶۵.۱	۵۶.۳	۲۴.۲	۱۲.۶	۰.۷	۱.۱	۲	۵.۵	۲.۵	۶۲.۹
بهبهان	۳۶.۱	۶۱.۲	۱۰.۷	۸۲.۴	۸۴.۸	۶۸	۶۶.۱	۷۱.۲	۴۲.۶	۹	۸.۳	۰.۷	۱.۴	۰.۹	۹.۴	۳.۶	۷۱.۳
خرمشهر	۳۴.۱	۶۱.۹	۷.۴	۶۹.۸	۷۱.۱	۵۹.۷	۵۵.۶	۵۷.۶	۴۲.۴	۱۱.۱	۱۸.۴	۰.۹	۱.۴	۱.۳	۶.۹	۲.۶	۶۰.۵
دزفول	۳۶.۴	۶۱.۹	۹.۲	۷۹.۶	۸۱.۴	۶۷	۶۸.۷	۷۲.۱	۴۷.۳	۷.۴	۶.۲	۰.۶	۱.۳	۱.۸	۷.۱	۲.۴	۶۷.۹
دشت آزادگان	۲۹.۹	۵۴.۳	۵.۶	۶۴	۶۳.۳	۷۱	۵۰.۸	۵۰.۳	۵۴.۵	۳.۱	۵.۹	۰.۵	۱.۱	۰.۶	۲.۸	۳	۶۰.۵
رامشیر	۳۵.۶	۶۵.۷	۵.۱	۷۵.۶	۷۶	۷۰.۳	۶۵.۸	۶۷.۱	۴۹.۷	۵.۳	۱۰.۴	۰.۳	۰.۶	۰.۶	۳.۸	۱.۳	۶۲.۲
رامهرمز	۳۴.۸	۵۹.۹	۹.۶	۸۰	۸۱.۹	۶۷.۴	۶۴.۳	۶۸.۲	۴۵.۵	۸.۸	۷.۵	۰.۴	۱.۲	۰.۸	۸.۱	۲.۹	۷۰.۹
شادگان	۳۱.۵	۵۹.۹	۳.۲	۶۴.۱	۶۳.۸	۶۹.۹	۵۳	۵۳.۱	۵۰.۱	۷.۷	۷.۶	۰.۴	۰.۸	۱	۴.۶	۱.۹	۷۴.۵
شوش	۳۳	۵۹.۴	۶.۵	۷۷.۲	۷۷.۲	۷۷.۱	۶۳.۴	۶۴.۱	۵۷.۶	۶.۶	۷.۱	۰.۵	۰.۷	۱	۶.۸	۱.۸	۶۸.۳
شوشتر	۳۴.۱	۵۸.۷	۸.۵	۷۲.۹	۷۴.۵	۶۱.۹	۵۷	۶۰.۲	۳۹	۷.۱	۶.۵	۰.۵	۱.۱	۵	۷.۱	۲.۶	۶۵.۵
گتوند	۳۴.۱	۵۹.۳	۷.۶	۷۷	۷۷.۹	۶۹.۹	۶۴.۴	۶۶.۳	۵۲	۶.۳	۷.۲	۰.۴	۰.۷	۲.۵	۶.۸	۲.۱	۷۰.۲
لالی	۳۴.۹	۵۹.۵	۹.۵	۸۷.۶	۸۸.۶	۸۱.۶	۷۹.۲	۸۱.۵	۶۷.۴	۴.۷	۴.۲	۰.۴	۰.۵	۰.۵	۶.۷	۲.۶	۷۲.۶
مسجدسلیمان	۳۵.۷	۵۹.۴	۱۲.۲	۵۶.۶	۵۹.۴	۴۳.۱	۳۷.۵	۴۲	۲۳.۱	۸.۴	۶.۴	۰.۷	۱.۳	۰.۷	۹.۴	۴.۶	۵۶.۷
هفتگل	۳۶	۶۲.۶	۹.۶	۷۹.۱	۸۱.۴	۶۴	۶۳.۸	۶۸.۴	۴۱.۵	۹.۷	۹.۷	۰.۷	۰.۷	۰.۵	۶.۱	۲.۵	۶۴.۱
هندیجان	۳۶.۵	۶۶.۵	۶.۹	۸۲.۹	۸۳.۹	۷۳.۷	۷۳.۴	۷۵.۸	۵۳.۳	۴.۹	۱۵.۴	۰.۶	۰.۸	۱.۳	۶	۱.۸	۷۶.۴
هویزه	۳۲.۹	۶۰.۲	۴.۷	۸۴.۳	۸۴.۱	۸۶.۸	۷۷.۹	۷۸.۶	۶۵.۸	۲.۷	۵.۲	۰.۳	۰.۶	۱.۱	۴.۹	۱.۱	۶۸
کل استان	۳۴.۶	۶۰.۲	۸.۸	۷۴.۳	۷۵.۷	۶۴.۹	۵۹.۴	۶۲.۲	۴۳.۹	۱۰	۹.۱	۰.۸	۱.۳	۱.۵	۶.۸	۳	۶۳.۸

پردازش بر اساس داده‌های سرشماری

شکل ۲: نرخ اشتغال جمعیت ۱۰ساله و بیشتر استان خوزستان به تفکیک شهرستان، در سال ۱۳۹۰

نرخ اشتغال جمعیت جوان (طیف سنی ۲۹-۱۵ ساله) در استان ۵۹.۴ درصد می باشد. بالاترین نرخ اشتغال جوانان از جمعیت فعال مردان و زنان در شهرستان لالی به ترتیب با ۸۱.۵ درصد و ۶۷.۴ درصد وجود دارند. همچنین شهرستان باغملک و هویزه به لحاظ نرخ اشتغال جوانان در مقایسه با سایر شهرستان‌ها از وضعیت مطلوبی برخوردار است. همچنین توزیع شاغلین برحسب گروه‌های عمده فعالیت در شهرستان‌های استان نشان می‌دهد که در بیشتر شهرستان‌های استان سهم شاغلان در گروه تولید صنعتی بالاتر از سایر گروه‌ها و سهم شاغلان در گروه‌های اطلاعات و ارتباطات پایین‌تر از سایر گروه‌های فعالیت است.

در سال ۱۳۹۰، ۶۳.۸ درصد شاغلان در بخش خصوصی فعالیت داشته اند که این نسبت در مقایسه با سال ۱۳۸۵ ۱.۴ درصد افزایش پیدا کرده است. همچنین توزیع شاغلان بخش خصوصی در سطح شهرستان این دوره (۹۰-۱۳۸۵) نشان می‌دهد که از کل شاغلان ساکن شهرستان اندیکا، ۸۷.۹ درصد آن‌ها مزد و حقوق‌بگیر بخش خصوصی بوده و این شهرستان به لحاظ این شاخص بالاترین رتبه را در استان دارد. در مقابل شهرستان امیدیه با ۵۳.۸ درصد کارکن مزد و حقوق‌بگیر بخش خصوصی پایین‌ترین رتبه را در میان شهرستان‌های استان را دارد.

خلاصه و نتیجه‌گیری

موضوع اشتغال و بیکاری همواره یکی از مهم‌ترین مسائل و مشکلات اساسی جوامع و دولت‌ها به شمار می‌رفته است. در اهداف اکثر دولت‌ها فراهم‌سازی زمینه‌های اشتغال مفید و مؤثر برای همه افراد جامعه مورد تأکید است. تمامی کشورهای جهان در شرایط متفاوت اقتصادی به‌نوعی یا مسئله اشتغال و بیکاری درگیر بوده و سیاست‌های گوناگونی در شرایط زمانی مختلف به کار گرفته‌اند تا بتوانند بر آثار زیان‌بار ناشی از معضل عدم فرصت‌های شغلی مناسب و یا وجود بیکاری فائق آیند. جهت تدوین یک برنامه در راستای اشتغال‌زایی و توسعه پایدار منطقه، شناخت کافی از موقعیت و مزیت‌های آن ضرورت دارد. در این مقاله تلاش شده است توزیع نسبی جمعیت ده‌ساله و بالاتر برحسب وضع فعالیت، اشتغال کل و جمعیت جوان، گروه‌های عمده فعالیت و نسبت شاغلان بخش خصوصی در استان خوزستان با استفاده از داده‌های سرشماری نفوس و مسکن مرکز آمار ایران در سال‌های ۱۳۸۵ و ۱۳۹۰ به‌طور کامل تشریح شود تا بدین‌وسیله برای برنامه‌ریزی و توسعه اشتغال در این منطقه ابزار مهمی در اختیار مسئولان و سیاست‌گذاران امر قرار گیرد و گام مهمی در زمینه رسیدن به اهداف چشم‌انداز ۲۰ ساله ۱۴۰۴ و درنهایت توسعه پایدار منطقه باشد. یافته‌ها نشان داد که نسبت جمعیت فعال ازنظر اقتصادی (نسبت مشارکت نیروی کار) در استان خوزستان، در سرشماری ۱۳۹۰ در مقایسه با سرشماری ۱۳۸۵، برای مردان با کاهش و برای زنان با افزایش اندکی همراه بوده است، (۶۰.۲ درصد برای مردان و ۸.۸ درصد برای زنان در سرشماری سال ۱۳۹۰). بر اساس سرشماری عمومی نفوس و مسکن در سال ۱۳۹۰، نرخ مشارکت اقتصادی در کشور ۳۶.۹ درصد بوده است و این امر نشان می‌دهد نرخ مشارکت اقتصادی در استان ۲.۳ درصد کمتر از میانگین کشوری می‌باشد. مقایسه‌ی وضعیت اشتغال استان در این دو سرشماری نشان می‌دهد که در سرشماری ۱۳۹۰ نسبت اشتغال برای هر دو جنس کاهش‌یافته است (کاهشی ۶.۳ درصدی برای مردان و ۵.۷ درصدی برای زنان). به‌علاوه نرخ اشتغال جمعیت جوان (جمعیت واقع در گروه سنی ۲۹-۱۵ ساله)، در سال ۱۳۹۰ نسبت به سال ۱۳۸۵ کاهش پیداکرده است. پایین آمدن نسبت اشتغال و بالا رفتن نرخ بیکاری در سال‌های اخیر حکایت از رکود عمیق اقتصادی در استان می‌باشد. بررسی جمعیت شاغل برحسب مهم‌ترین گروه‌های عمده فعالیت نشان می‌دهد که در سال ۱۳۸۵، از کل شاغلان استان خوزستان ۱۳.۶ درصد در گروه صنعت- ساخت، ۱۰.۶ درصد در گروه حمل‌ونقل، انبارداری و ارتباطات، ۶.۸ درصد در گروه آموزش و ۲.۶ درصد در گروه بهداشت و مددکاری اجتماعی فعالیت داشته‌اند. در سال ۱۳۹۰، از کل جمعیت شاغل ۱۰ درصد در گروه صنعتی ـ ساخت، ۹.۱ درصد در گروه حمل‌ونقل و انبارداری، ۰.۸ درصد در گروه اطلاعات و ارتباطات، ۱.۳ درصد در گروه فعالیت‌های مالی و بیمه، ۱.۵ درصد در گروه فعالیت‌های حرفه‌ای، علمی و فنی، ۶.۸ درصد در گروه آموزش و ۳ درصد در گروه فعالیت‌های بهداشت و مددکاری اجتماعی اشتغال داشته‌اند. همچنین نسبت شاغلان بخش خصوصی استان خوزستان در سال ۱۳۸۵ برابر با ۶۲.۴ بوده که این نسبت با افزایش ۱ درصدی در سال ۱۳۹۰ به ۶۳.۸ درصد رسیده است.

منابع

- بختیاری، صادق و ابوالفضل یحیی‌آبادی (۱۳۸۰). تحلیل تغییرات ساختاری در اشتغال و بررسی انتقال نیروی کار بین بخش‌های اقتصادی ایران. مجله پژوهشی علوم انسانی دانشگاه اصفهان، شماره ۱۲.
- تقدیسی، احمد؛ جمینی، داود؛ مرادی، نصرت (۱۳۹۰). بررسی و تحلیل روند اشتغال و بیکاری در شهرستان صحنه طی دوره‌های ۸۵ – ۱۳۷۵. برنامه‌ریزی فضایی (جغرافیا): شماره ۳.
- تودارو، مایکل. (۱۳۷۷). ترجمه دکتر غلامعلی فرجادی. توسعه اقتصادی در جهان سوم. مؤسسه عالی پژوهش و برنامه‌ریزی توسعه. تهران.
- حسینی ابری، سید حسین (۱۳۸۳). مدخلی بر جغرافیای روستایی ایران. انتشارات دانشگاه اصفهان.
- خداپرست مشهدی، مهدی؛ فلاحی، محمدعلی؛ سلیمی فر، مصطفی؛ و امین حق نژاد (۱۳۹۱). بررسی اعتبار قانونی واگنر و دیدگاه کینزینی برای اقتصاد ایران. فصل‌نامه پژوهش‌های اقتصادی، شماره اول.
- زیاری، کرامت الله (۱۳۸۰). بررسی، تحلیل و برنامه‌ریزی اشتغال در استان یزد. فصلنامه تحقیقات جغرافیایی. شماره ۶۱.
- سبحانی، حسن درویشی باقر. (۱۳۸۴) بررسی مزیت نسبی و تحلیل ساختاری اشتغال در استان ایلام. مجله تحقیقات اقتصادی، شماره ۷۰.
- شایان، حمید. (۱۳۸۰). تحلیل کمی روند رشد و تحولات اشتغال در استان خراسان در دهه ۶۵ 1355 -و ۶۵-۱۳۷۵. فصل‌نامه تحقیقات جغرافیایی، سال شانزدهم، شماره ۶۱.
- صباغ کرمانی، مجید (۱۳۷۹). تمرکز نسبی اشتغال در فعالیت‌های صنعتی استان‌های کشور (کاربرد مدل اقتصاد پایه). پژوهش‌نامه بازرگانی، شماره ۱۷.
- عاقلی مقدم، هادی (۱۳۷۴). اشتغال و نقش آن در فرایند توسعه روستایی. مجله اقتصاد جهاد، شماره ۱۸۰ و ۱۸۱.
- فرهودی، رحمت‌الله و محمدی، اکبر (۱۳۸۵). تحلیل و پیش‌بینی وضعیت اشتغال در شهر سنندج با استفاده از مدل تغییر سهم ضریب مکانی و ضریب جینی، پژوهش‌های جغرافیایی، شماره 55، سال سی و هشتم، صص ۲۰۲-۱۸۹.
- کاظمی پور، شهلا (۱۳۸۵). تحولات اخیر و آینده وضعیت اشتغال و بیکاری در ایران با تأکید بر اشتغال. نامه انجمن جمعیت‌شناسی ایران، سال اول. شماره ۱.
- کیوی، ریمون، لوک وان کامپنهود، (۱۳۸۶). روش تحقیق در علوم اجتماعی. ترجمه: عبدالحسین نیک گهر، تهران: نشر توتیا، چاپ پنجم.
- مرکز آمار ایران. سرشماری عمومی نفوس و مسکن. نتایج کلی و تفصیلی استان خوزستان ۱۳۸۵.
- مرکز آمار ایران. سرشماری عمومی نفوس و مسکن. نتایج کلی و تفصیلی استان خوزستان ۱۳۹۰.
- مسیبی، سمانه. (۱۳۹۰). تحلیل فضایی شاخص‌های اشتغال و بیکاری با استفاده از GISنمونه موردی استان اصفهان. پایان‌نامه کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی، دانشگاه اصفهان، دانشکده علوم جغرافیایی و برنامه‌ریزی.
- مهاجرانی، علی‌اصغر (۱۳۸۴). بیکاری: علت‌ها، ابعاد و نوسان‌های آن در ایران. فصلنامه اطلاعات سیاسی و اقتصادی، شماره ۲۱۹ و ۲۲۰، صص ۸-۴.
- مؤمنی، احمد. (۱۳۷۵). اشتغال و توسعه منابع انسانی. فصلنامه جمعیت: شماره ۱۸.
- Aya ay, M. Rosendo, B. Edmundo, P(2007) “Shift-Share Analysis on Regional Employment Growth in the Philippines”.10th National Convention on Statistics (NCS), EDSA Shangri-La Hotel, October 1-2.
- Benjamin, D(1992) “Household composition” .labor markets and labor demand: testing for separation in agricultural Households models.The Econometrical Society. 2(60): 287-322
- Burgess, S M(1988) “Employment in UK manufacturing”. the Economicic Journal, 389(98): 81-103
- -Khan, S. Ghani, E(1989) “Employment Generation in rural Pakistan with a special focus on Rural industrialization”. Pakistan Development Review, 4(28): 587-602